

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרִשְׁת הַשְּׁבוּעַ בַּהֲר-בְּחֻקוֹתֵי תַשְׁפִּיא

מה ענין שמיטה...?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

"וַיְדַבֵּר יִקְרָן אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שְׁבֹת לִיקְרָן"
(ויקרא כ"ה א-ב).

מצוות השמיטה מוצבת במקום מיוחד בהתחלת פרשת בהר.

חז"ל במדרש ההלכה (ורש"י במקום הביא דבריו) שאלו: "מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני?" ותרצו:
"אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני"

(ספרא בהר פרשה א עד פרק א אות א).

נמשיך את דרכם של רבותינו ונשאל: מדוע דווקא מצוות השמיטה נבחרה כדי להדגיש עקרון חשוב זה? התשובה תהיה: כי מצווה זו דורשת דרגת אמונה גבוהה מאוד ובטחון בהשם. המצווה דורשת מעם ישראל לסמוך על הנס, למרות שבאופן כללי אנחנו מאמינים בניסים, אבל לא סומכים עליהם, שהרי אם לא עובדים את האדמה בשנה השביעית, לא יהיה מה לאכול, לא רק בשנה זו, אלא גם בשנה העוקבת אחריה, השנה השמינית.

אומנם, רק במצווה זו יש הבטחה המיוחדת לה - אם עם ישראל ישמור מצווה זו הברכה תשרה באסמיו ויבול השנה הששית יספיק לשלש שנים. וז"ל הכתוב בהמשך הפרק:

"וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכֵל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ: וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂתָ אֶת תְּבוּאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים" (שם כ - כא).

זו גם המצווה היחידה שבזכותה מובטח לעם ישראל בטחון בארצו. וזה לשון הכתוב: "וַיִּשְׁבְּתֶם לְבָטַח עֲלֵיהֶן"
(שם פסוק יט, עיינו גם בבכור שור במקום).

גם שנות הגלות שנגזרו על עם ישראל, נתלו באי קיום מצווה חשובה זו, כמבואר בפרשת בחוקותי:

"אֲזַ תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת שְׁבֹתֶיהָ כַּל יְמֵי הַשְּׁמִיטָה וְאַתֶּם בְּאָרֶץ אֲיִבִיכֶם אֲזַ תִּשְׁבֹּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת שְׁבֹתֶיהָ: כֹּל יְמֵי הַשְּׁמִיטָה תִּשְׁבֹּת אֶת אֲשֶׁר לֹא שְׁבֹתָה בְּשְׁבֹתֵיכֶם בְּשְׁבֹתֶיךָ עֲלֵיהֶן" (כ"ו לד - לה).

דא עקא, מאז שגלה עמנו מארצו, לפני למעלה מאלפיים וחמש מאות שנה, החיוב לשמור את מצוות השמיטה (לדעת רוב הפוסקים) ירד מחיוב מדאורייתא לחיוב מדרבנן. נכון, גם במצוות מדרבנן אנו מדקדקים ומשתדלים לשמור על "קלה כחמורה", אבל במצווה זו (לדעת רוב הפוסקים) ההבטחה לשפע רב איננה עומדת במקומה, כאשר החיוב איננו מן התורה.

עם התחלת ההליך המופלא של "שיבת ציון", וחידוש עבודת האדמה בארץ ישראל, מה שאפשר מחדש את קיום "מצוות התלויות בארץ" וביניהן מצוות השמיטה, עלתה על שולחנם של חכמים השאלה: כיצד נקיים בימינו מצווה מיחדת זו?

נזמין את קוראינו היקרים לדברים שפרסמנו ב'חמדת ימים' לפרשת כי תשא תשס"ז, תולדות תשס"ח, ויצא תשס"ח, וישלח תשס"ח וישב תשס"ח ומקץ תשס"ח. בכל שבוע נבדוק את כל אחד מהפירושים המוצעים לציבור.

לצערנו, אחרי כל הבירורים, נראה כי בימינו אין פתרון של "מהדרין" בנושא זה.

נצטרך לבחור מה הכי פחות ב"דיעבד"? ומהו הפתרון שנותן תשובה מערכתית - כלל ישראלית?

בינתיים, נתפלל לקב"ה כי נזכה לקיים את כל המצוות (שני חלקי הלוחות) בהידור, הליך הגאולה ילך ויתגבר, עם ישראל כולו יישב לבטח על אדמתו ואחדות עם ישראל בארצו תהיה נר לרגליו, נר שיאיר באור יקרות את דרכנו ולא, ח"ו, נר זיכרון לעילוי נשמות זכות שעלו בסערה השמימה.

מורנו- שמיטה
סדר השיעורים

תוכנית לימוד
לסמיכה לרבנות
ללא היתר הוראה

הבה ונתכונן לשנה הבאה - שנת השבע, בלימוד מעמיק של הלכות שמיטה באמצעות תכנית "מורנו" מבית "ארץ חמדה". בכל שבוע מתפרסמות על אתרנו, WWW.ERETZHEMDAH.ORG, חוברת לימוד שבועית וחוברת הרחבות והעמקה נוספת. המקורות וההסברים מלווים בשיעורי וידאו לסיכום ולחזרה על החומר.

לע"נ חברי הנהלת 'ארץ חמדה'

לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ מר שמש ז"ל י"ז בסיוון / כי באב	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל כי בתשרי תשפ"א	לע"נ הרב אסתר שמש ז"ל י"ז בסיוון / כי באב	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל חי באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן ז"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ז"ל ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר	לע"נ יצחק טרשנסקי ז"ל כ"ח באדר תשפ"א	לע"נ מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לע"נ נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה	לע"נ נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה
לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל כ"א באדר א' תשע"ד	לע"נ מרים שטרן ע"ה נלביע ה' באב תשע"ט	לע"נ מרים שטרן ע"ה נלביע ה' באב תשע"ט	לע"נ יחזקאל וחנה צדיק ע"ה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	לע"נ יחזקאל וחנה צדיק ע"ה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

מחלוקת כספית בין שכנים בעקבות הסכמה לבניית תוספת לבית המשותף

'ארץ חמדה גזית' חיפה / כסלו תשפ"א / תיק 80010

דיינים: הרב בניהו ברונר, הרב יעקב סלקמון, הרב מאיר שקדי

המקרה בקצרה: התובע והנתבעים הם בעלי דירות בבניין מגורים. כשהתובע הוא כעת בעלים של דירת גן, והנתבעים הם בעלי דירות בקומות אחרות.

הנתבעים תכננו לבנות ממ"דים לכל הדירות אחד מעל השני, כאשר היסודות נמצאים בחצר הבניין המשותף. הנתבעים הגישו בקשה לוועדת התכנון והבנייה לבנות את הממ"דים במקום מסוים (המקום הראשון). באותו שלב התובע טרם רכש את הדירה והיא היתה שייכת למוכר.

לאחר שהתובע רכש את הדירה, המוכר כתב מכתב לוועדה שהוא חוזר בו מהסכמתו לבניין הממ"דים. לאחר מכן הוגשו התנגדויות לתוכנית מאנשים המתגוררים בבניינים סמוכים. בעקבות זאת, הוועדה המליצה על מקום אחר, והנתבעים קידמו את בניית הממ"דים במקום השני. התובע התנגד לבניית הממ"דים במקום ההוא, ואף הוציא צו מניעה כנגד זה. לאחר מכן הסכימו התובע והנתבעים על בנייה במקום שלישי, שבו הסכים התובע לבנייה, אך העלה דרישה לתשלום בסך 45,000 ₪ על שימוש בשטח שלו לצורך בניית היסודות של הממ"דים. לטענתו הוא חזר בו מהסכמתו לתוכנית, ובנוסף הסכמה זו היתה רק למקום הראשון שנדחה על ידי הוועדה והתוכנית לבנות במקום השני לא היתה בהסכמתו. הנתבעים התנגדו לדרישה זו, אך הסכימו ללכת לדין תורה לבירור המחלוקת הכספית ביניהם. התוכנית אושרה והבנייה החלה. התובע הגיש לבית הדין תביעה בסך 45,000 ₪ בגין שימוש בשטח שלו לבנייה. הנתבעים הגישו תביעה נגדית, הכוללת דרישת תשלום על היזמות שלהם, והאגרות, ובנוסף פיצוי עבור עיכוב הבנייה, ועוד הוצאות בסך 100,000 ₪. לטענת הנתבעים התובע פעל שלא כדין כשהתנה את קניית הדירה שלו בכך שהמוכר יבטל את הסכמתו לבניית הממ"דים במקום הראשון.

פסק הדין: התביעות ההדדיות נדחו.

נימוקים בקצרה:

1. תוקף ההסכמה לבניית הממ"דים

בין המוכר והנתבעים היתה הסכמה לבניית הממ"דים במקום הראשון והמוכר חזר בו בלחץ התובע. יש לדון האם היה תוקף להסכמה הנ"ל.

בית הדין כבר פסק בתיק 70056 שגם אם נעשה מעשה קניין על הסכמה לבנייה, קניין זה מוגדר כקניין דברים (ע"פ בבא בתרא ג' ע"א) ואינו מחייב את הצדדים, קנין מועיל רק על חפץ או קרקע. אולם יש לדון האם מ"דינא דמלכותא" חלה התחייבות כזו. בכל אופן במקרה זה כיון שהתחייבות לבנות במקום הראשון לא הייתה אפשרית, ממילא אין משמעות להסכמתם של הצדדים.

2. האם הנתבעים חייבים לשלם על השימוש בקרקע של התובע

הנתבעים נהנו מקרקע של התובע, ולכן במקרה שהוא דורש תשלום עבור קרקע זו, הרי שעליהם לשלם. השומה שהגיש הנתבע נראתה לבית הדין מופרזת, ובייחוד שהתשלום שאותו צריכים הנתבעים לשלם, זה על הזכות לבנות מעל הקרקע של התובע, שכן קרקע התובע נשארת שלו ומשמשת לצורך הממ"ד שלו. למרות שאין אונאה לקרקעות (חו"מ רכז, כט) וניתן לדרוש כל מחיר עבור הקרקע, כתב הסמ"ע (שם ס"ק נא) שחל איסור להונות את האנשים כשאדם מוכר קרקע. לכן בית הדין לא יחייב בסכום הגבוה מהסכום הראוי. למעשה, על הנתבעים לשלם לתובע סכום קטן ממה שהוא תבע.

3. תשלום דמי יזמות

התובעים דרשו תשלום עבור השקעת הזמן שלהם בפרויקט. הצדדים הסכימו כי הנתבעים עבדו ללא לאות לקידום הפרויקט. הנתבעים אמרו שהם לא תבעו תשלום עבור היזמות מלכתחילה, משום שהבינו שהתובע תרם את הקרקע בחינם. אולם כיון שהתובע ביקש תשלום עבור השימוש בקרקע, הרי שהם תובעים גם את דמי היזמות. הרמ"א (חו"מ רסד, ד) כתב שאדם שעושה שירות לחברו חזקתו שעשה זאת על מנת לקבל תשלום. על פי זה התובע צריך לשלם לנתבעים על ההנאה מפעולות היזמות שלהם, וכך כתבו גם בתיק 70003. אלא שבמקרה שלנו הנתבעים עבדו גם עבור שכנים אחרים, ולכן יש לחלק את התשלום עבור עבודתם בין כל הדיירים. למעשה בית הדין פסק שיש לקזז את החוב של הנתבעים לתובע עבור השימוש בשטח שלו עם חובו של התובע לנתבעים עבור ההשקעה בקידום הפרויקט, ולכן שתי התביעות נדחו.

למעבר לפסק הדין

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Quito, Ecuador

קיטו, אקוודור
אדר ב' תשנ"ב

בלנית שאינה שומרת תורה ומצוות - כשאין אחרת

שאלה

במקרה שאין במקום אישה השומרת מצוות, ואין בלנית לצורך המקוה, האם עדיף שהאישה תלך לבד ותשים על ראשה רשת רפויה, או עדיף לקרוא לאישה אחרת שתשגיח, אפילו אם היא איננה שומרת מצוות (טהרת המשפחה)?

תשובה

אישה שאינה שומרת מצוות טהרת המשפחה אינה נאמנת לעמוד על גבי אישה הטובלת לטהרתה כדי להשגיח שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים¹. ולפיכך, באין אישה כשירה שתשגיח, הרי הטובלת היא בדין מי ש"אין לה מי שתעמוד על גבה", שפסק בשו"ע² ש"תכרוך שעה על ראשה" וכו'³.

- 1 עיין שו"ע יורה דעה (סי' קיט) בגדרי נאמנותו של עובר עבירה. וכן מובא למעשה בנדון דידן ב"שיעורי שבט הלוי".
- 2 שו"ע יורה דעה (סי' קצח, מ).
- 3 עיין עוד "פתחי תשובה" (שם סי' קצה ס"ק ב).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריאן הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	---	---------------------------------	---	---

מתפללים לרפואתם השלימה של:

ישראל בן רבקה
אריה יצחק בן גאולה מרים
נטע בת מלכה

ניר רפאל בן רחל ברכה
חנן הראל הכהן בן דרורה
מאירה בת אסתר
חוה ראנלה בת פיילא

טל שאול בן יפה
ישראל עמיחי בן לאה
רבקה רינה בת גרונה נתנה

בתוך שאר חולי עם ישראל

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה